

označeny byly, jest dříve, než se povolení k tomu udělí, vyšetřiti, nepřiči-li se to politickým předpisům a nestaví-li se tomu spojení na odpor zápisy v knihách. Váznou-li na těchto nemovitostech pohledávky hypoteční, platí ustanovení § 117 hor. z.

II. Evidence knih veřejných. (§ 119 hor. z.)

Na realitu knihovně spojenou s dolem (§§ 117 a 118) nelze v knihách pozemkových neb jiných veřejných knihách, v nichž dotýčná nemovitost jest zapsána, vydobyti knihovních zápisů tak dlouho, pokud spojení to trvá. Zápisy v knize horní učiněné vztahují se i na pozemky na povrchu ležící, v knize k dolu připsané. (§ 120 hor. z.) Jakmile však přestane věnování takých nemovitostí (§§ 117 a 118 hor. z.) ku provozování dolu, nastane odloučení jich od dolu i v knize horní a v pozemkových nebo jiných veřejných knihách, kamž dle své povahy náleží a kde obnoví se pro ně rubriky.

III. V ý m a z y.

Odejme-li se právo horní a prohlásí-li se následkem toho za zašlé, má se to oznámiti soudu, aby právo to z horní knihy vymazáno bylo, a aby věřitelé zástavní o pomnutí svých práv vyrozumění býti mohli. Prohlásí-li majitel hor, že chce své důlní nebo denní míry zrušiti, tu, je-li důl zadlužen, musí věřitelé zástavní úřadem horním před výmazem o tom býti zpraveni, ježto mají tito právo do 60 dnů žádati za soudní odhad a dražbu, která se předsevzeme dle předpisů §§ 251—258 hor. z. Nebylo-li do této lhůty žádáno za odhad, nebo zůstala-li dražba bez dostatečného výsledku, jest se zachovati dle § 260—262 hor. z. (§§ 263 až 265 hor. z.)

IV. P o z n á m k y.

Založení těžířstva (§ 137 hor. z.) a plná moc ředitele a přednosty (§ 145 hor. z.) budtež poznamenány v horní knize.

Bližší předpisy o vedení knih horních, o zápisu do nich, potom o zakládání, doplňování, obnovení anebo změně knih horních obsaženy jsou v zákonech ze dne 25. července 1871 č. 95 a 96 ř. z.

Knihy obchodní.

I. P o j e m a d r u h y.

Knihy obchodní jsou ony knihy, které kupec vésti musí, aby z nich bylo lze úplně seznati jeho obchody a stav jeho jmění. (č. 28 obch. z.) T. zv. hlavní čili základní knihy jsou: hlavní kniha, inventář, pokladní kniha a kniha prvních zápisů (primanota). (Rozh. nejv. s. dv. ze dne 12. června 1878 sb. »Adler a Clemens« č. 768 jmenuje hlavní knihu, primanotu a knihu snímků jakožto knihy, které se vésti musí.) Vedlejší čili pomocné knihy jsou velice rozmanité; nejdůležitější a nejpotřebnější jsou: knihy zboží, knihy lhůtní, výkaz zisku a ztráty, bilance a různá skontra na př. peněžní, mincovní, směneční skontra; knih vedlejších se užívá jak toho potřeba obchodu vyžaduje. Obchodní zákonník zavazuje kupce vésti jen knihu přepisnou (t. j. knihu, do které se zanášejí dopisy obchodníkovi zaslané a snímky dopisů jím odeslaných, jinak ponechává kupci na vůli, jaké knihy vésti chce. (čl. 28 odst. 2. obch. z.)

II. Z p ů s o b v e d e n í k n i h.

1. Ustanovení všeobecná. Knihy musí se vésti jazykem živoucím a písmem jazyka živého. (čl. 32 odst. 1. obch. z.) (Jazyk hebrejský nenáleží mezi živoucí.) Těsnopis jakožto písmo jazyka živého jest připuštěn,

avšak prakse pro různost jeho soustav jej neodporučuje. Knihy musí být vázány a list za listem běžícími čísly opatřeny (čl. 32 odst. 2. obch. z.); stačí tedy číslovati pouze listy (folia) a není potřebí číslovati stránky (paginy). Na místech, jež z pravidla popsány bývají, nesmí být prázdných mezer; žádá-li toho však prakse kupecká, aby místa ta zůstala nepopsána, musí se tato přeškrtnouti. Původní obsah zápisu nesmí se přeškrtnutím, neb jiným způsobem učiniti nečitelným. Dále nesmí být v knize nic radováno a nesmí být předsevzaty změny, které by zavdávaly pochybnost, zda byly učiněny při původním zápisu či teprve později. (čl. 32 odst. obch. z.) Zápisy nesprávné jest přeškrtnouti způsobem takovým, aby i přeškrtnuty jsouce zůstaly čitelnými. Pouhé závorky nestačí, aby učinily zápis neplatným. Kupci povinni jsou uschovávat svoje knihy obchodní po 10 roků počítaje ode dne posledního zápisu; kupec protokolovaný musí knihy uschovávat, kupec neprotokolovaný, nejsa povinen knihy vésti, jest povinnosti této sprostěn. (Rozh. nejv. s. dv. ze dne 13. dubna 1887, ze dne 7. listopadu 1888, sb. »Adler a Clemens« č. 1339 a 1432).

2. Ustanovení zvláštní.

a) Společnost veřejná: Každý společník má právo nahlédati do knih. (čl. 105 obch. z.) Knihy veřejné společnosti likvidující mají se uschováti jedním z bývalých společníků veřejných aneb osobou třetí, již určí jednohlasným usnesením společníci neb příslušný soud. (čl. 145 obch. z.) Právo nahlédati do knih vyhrazeno jest společníkům a jich universálním sukcessorům, pročež sluší knihy déle než 10 roků uschovávat (rozh. nejv. s. dv. ze dne 27. září 1871 sb. »Adler a Clemens« č. 334.); společníci, kteří vystoupili nebo kteří vyloučení byli, zbaveni jsou práva nahlédati do knih (čl. 145 obch. z.).

b) Společnost komanditní. Komplementáři jsou oprávněni nahlédati do knih právě tak, jako společníci veřejní (čl. 157 obch. z.). Naproti tomu komanditisté mají právo žádati jen za přepis bilance roční a nahlédnouti do knih jen potud, pokud jest toho potřebí ku posouzení bilance. Rovněž mohou z důležitých příčin, jež však musí dokázati, žádati soud obchodní, aby učinil opatření, aby jim byly knihy předloženy. O tom, jsou-li příčiny důležitý, rozhoduje soudce dle volného uvážení (čl. 160 obch. z.).

c) Společnost akciová. Péče ve příčině vedení knih přísluší předsedovi společnosti akciové. Bilance předložena být musí valné hromadě akcionářů nejdéle v 6. měsíci po ukončení roku společenského. Jednotliví akcionáři nemají práva nahlédati do knih, nýbrž jen valná hromada. Členům představenstva a rady dozorcí přísluší právo nahlédati do knih i po zrušení společnosti (čl. 224, 225, 239 obch. z.). Knihy zrušené společnosti uschovají se 10 roků na místě, jež určí soud obchodní (čl. 246 obch. z.).

III. Moc průvodní. Všeobecně platí zásada, že knihy obchodní, které jsou pořádně (dle čl. 31, 32 obch. z.) vedeny, činí v rozepřích o věcech obchodních mezi kupci důkaz neúplný, který doplniti se může přísahou (doplňovací) aneb jinými průvody (čl. 34 odst. 1. obch. z.). Předpis tento jest však tak omezen, že odst. 2. čl. 34 obch. z. zůstává volnému uvážení soudcovu rozhodnouti, má-li se propůjčiti obsahu knih větší neb menší míra moci průvodní, neb nemá-li se k nim jako prostředku průvodnímu vůbec přihlížeti, jmenovitě když knihy stran sporných se neshodují, aneb má-li se knihám strany jedné dáti větší víra než knihám strany

druhé. Úkolem soudcovým jest především zkoušeti správnost vedení knih předložených a, shledá-li některé nesprávnosti, uvažovati, jsou-li nalezené nesprávnosti na újmu důvěře ve knihy; nenalezne-li soudce žádných nesprávností, aneb jen nedostatky zcela bezvýznamné, pak rozhodují okolnosti, jež zákon všechny uvéstí nemůže, které však byť i s okolností, již dokázati jest, nesouvisely, přece jsou s to, aby zvýšily neb oslabily důvěru ve knihy. Není-li tu okolností takových, neb jsou-li tu okolnosti svědčící jak pro věrohodnost, tak i proti ní, jest soudce, předpokládaje, že knihy jsou pořádně vedeny, vázán nařízením 1. odst. čl. 34 obch. z. Knihám obchodním kupců přísluší moc průvodní i proti nekupcům po dobu 1 roku a 6 měsíců počínaje vznikem resp. zápisem pohledávky do knihy. (§ 19 uv. zák. k obch. z.) Táž lhůta moci průvodní vymezena jest vůči každému, tedy i vůči kupcům knihám, které jsou pořádně vedeny nekupci. (§ 20 uv. z. k obch. z.) Průvodní moc knih mezi kupci protokolovanými (plného práva) časem obmezena není.

IV. Edice č. předložení knih obchodních. Soudce může během rozepře na žádost strany naříditi, aby strana druhá svoje obchodní knihy předložila; nepředloží-li jich tato, považuje se určitý obsah knih odpůrcem tvrzený (na újmu zdráhajícího se) za dokázaný (čl. 37 obch. z.). Naříditi předložení knih lze každému kupci, který jest povinen knihy vésti a to i tehda, byť knih vůbec nevedl (rozh. nejv. s. dv. ze dne 28. prosince 1869, sb. »Adler a Clemens« č. 271). Nevede-li knihy kupec, mající tuto povinnost, rozhodne soud o tom, mají-li jej stihnouti následky čl. 37 obch. z. Edice knih může býti nařízena jen kupci (rozh. nejv. s. dv. ze dne 19. února 1867, sb. »Adler a Clemens« č. 114.) Edici může žádati i nekupec (roz. nejv. s. dv. ze dne 3. července 1866, ze dne 5. dubna 1870, sb. »Adler a Clemens« č. 85 a 283.) Předmětem žaloby musí býti obchod, byť i jen jednostranný, t. j. na straně toho, komu edice byla nařízena (roz. nejv. s. dv. ze dne 9. července 1879, sb. »Adler a Clemens« č. 907 a ze dne 9. července 1879, sb. »Adler a Clemens« č. 848.) Nařízeno býti může, aby se předložily netoliko knihy, jež vedeny býti musí, ale i ostatní knihy, jež vůbec při provozování obchodu se vedly. (Roz. něm. vrch. obch. s. ze dne 17. března 1871 II. 127.) Prakse nejvyššího soudního dvoru jest na vahách, má-li se připustiti předložení knihy přepisné. (Roz. nejv. s. dv. ze dne 20. května 1879, sb. »Adler a Clemens« č. 843, ze dne 20. listopadu 1882, sb. »Adler a Clemens« č. 1050.) Za předložení protivníkových knih obchodních může se žádati jen ve příčině zápisu týkajícího se obchodu, který sporné strany uzavřely, nikoliv však ve příčině zápisu týkajícího se obchodu, který odpůrce s osobou třetí uzavřel. (Roz. nejv. s. dv. ze dne 5. července 1887, sb. »Adler a Clemens« č. 1349.) Sporno jest, může-li soudce naříditi edici knih na pouhou žádost strany, aniž by stranu druhou vyslechl. (Roz. nejv. s. dv. ze dne 4. února 1874, sb. »Adler a Clemens« č. 485, ze dne 13. ledna 1880, sb. »Adler a Clemens« č. 867, ze dne 25. září 1879, sb. »Adler a Clemens« č. 911, ze dne 23. ledna 1885, sb. »Adler a Clemens« č. 711, ze dne 28. listopadu 1882, sb. »Adler a Clemens« č. 1050, ze dne 24. dubna 1878, sb. »Adler a Clemens« č. 782.) Předložení knih jest naříditi v ústním řízení po skončeném jednání a v písemném ještě před ukončením tohoto. (Roz. nejv. s. dv. ze dne 8. března 1866, sb. »Adler a Clemens« č. 70, ze dne 4. dubna 1866, sb. »Adler a Clemens« č. 71.) Povinnost edice vztahuje se jen k oné části obsahu knih, jež týká

se sporu; nahlédnouti do ní může soudce se stranami a po případě též zhotoviti výtah. V ostatní obsah knih může nahlédnouti jen soudce potud, pokud toho potřebí jest ku posouzení toho, zda-li knihy pořádně se vedou dle čl. 34 obch. z. (čl. 38 obch. z.) Knihy předložiti se mají u soudu, v jehož obvodu se nalézají; nalézají-li se knihy v místě, jež neleží v obvodu soudu procesního, dožádá tento soud dotyčný, aby si dal knihy předložiti, a jemu zaslal ověřený výtah s protokolem jednacím. (Čl. 39. obch. z.)

Sdělení se s knihami obchodními za účelem seznání celého jich obsahu může naříditi soud (i bez žádosti stran) ve 4 případech čl. 40 obch. z. uvedených, a sice: ve věcech dědických, při společenství statku, v záležitostech dělení společnosti a při konkursu, pokud se týká knih úpadcových.

V. Poplatky.

Knihy obchodní i živnostnické, a sice: kniha hlavní, kontokorrentní a saldokontovní kupců, továrníků a živnostníků podléhají poplatku 25 kr. z archu; knihy ostatní, jež vedou se v obchodech aneb v jiných živnostech, v průmyslových podnikách (denník, kniha příruční, kniha pokladní, primanota, kniha fakturní, kniha skladní, kniha inventární a kniha bilanční) pak knihy vedené o zprostředkování obchodním, zvláště knihy obchodních dohodců (vyjma knihy přepisné) podrobeny jsou poplatku 5 kr. z archu. (p. s. 59 a. a b. popl. z.) Lhostejno jest, jsou-li knihy vázány, sešity nebo sestávají-li jen z pouhých listů. Knihy, jež vedou se jen o manipulaci neb o vnitřním provozování obchodu, jako zápisníky, které obchodníci a živnostníci s sebou nosí, nepodléhají žádné dávce. Knihy zápisné, jež dává zaměstnavatel dělníkovi o vydaných látkách aneb o vykonané práci, jsou kolku prosty i když zaměstnavatel výplatu do nich zanáší. (§ 11 popl. nov. ze dne 29. února 1864 č. 20 ř. z.) Jen knihy v § 11 jmen. nov. výslovně jmenované podléhají kolku 5 kr.; všechny ostatní knihy obchodní a živnostnické, které nejsou jmenovány ani v tomto paragrafu ani v p. s. 59 a popl. z, jsou kolku prosty. Při stanovení poplatnosti knihy živnostnické přihlížeti třeba nejen ku jménu, kterým živnostník knihu označil, nýbrž spíše ku jejímu obsahu a souvislosti s ostatními knihami, jež vede živnostník; je-li pochybno, do které kategorie sluší knihu zařaditi, jest si vyžádati úsudek nestranného znalce nebo soudu obchodního. (Nař. min. fin. ze dne 20. října 1864 č. 42.340.) Indexy jsou části zápisků živnostnických (nař. min. fin. ze dne 20. února 1863 č. 5680). Ministerstvo financí jest zmocněno dovoliti, aby poplatek v kolcích zapravoval se paušálně. (Pozn. 2. k p. s. 59 popl. z.)

Knihy pozemkové.

I. Pojem. Pozemkové knihy v nejširším smyslu slova jsou všechny veřejné knihy sloužící účelům obchodu nemovitostmi a právy ku věcem nemovitým, na které se všeobecný knihovní zákon ze dne 25. července 1871 č. 95 ř. z. vztahuje. Tato definice plyne z čl. I. úv. zák. ke knih. z., dle něhož se tento zákon vztahuje na všechny veřejné knihy (desky zemské a lenní, knihy pozemkové, městské a horní). Z tohoto zákonného ustanovení však vysvítá, že pojmu knih pozemkových přísluší také význam užší, ve kterém se knihy pozemkové staví speciálně proti deskám zemským; dle toho jest rozuměti pozemkovými knihami ty knihy veřejné, jež slouží k zápisu nemovitostí a práv k nim se vztahujících, které nejsou zapsány v deskách zemských. Tento pojem má význam toliko historický.